

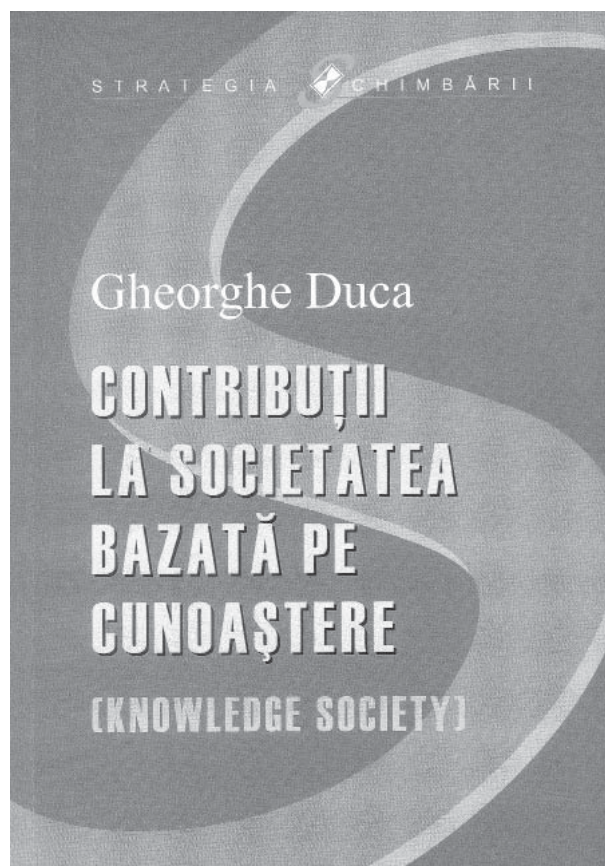
# CUNOAȘTEREA ȘI INOVAREA – CALEA SPRE COMPETITIVITATE

*Grigore Belostecnic,  
membru corespondent al A.Ș.M.*

Este evident că apariția cărții academicianului Gheorghe Duca, președintele Academiei de Științe a Moldovei, intitulată *Contribuții la societatea bazată pe cunoaștere (Knowledge society)*,\* nu poate să rămână în afara atenției mediului academic și universitar din Republica Moldova. Or, chiar dacă reprezintă o culegere de articole, rapoarte, comunicări, alocuțiuni, pe care Domnia sa le-a rostit sau le-a publicat pe parcursul ultimilor ani, perioadă în care a deținut înalte funcții publice și de conducere în Parlament, Guvern, iar din 2004 încoace a preluat conducerea Academiei de Științe, perioadă în care niciodată nu s-a îndepărtat de cercetare, prin carte trece ca un fir roșu pledoaria autorului pentru societatea bazată pe cunoaștere și promovarea ei în Republica Moldova, dezvoltarea științei și inovării, dezvoltarea durabilă a economiei țării, modernizarea învățământului superior etc. Iar pentru noi, cei de la Academia de Studii Economice, este semnificativ faptul, că această lucrare începe cu alocuțiunea Domniei sale, intitulată „Avem nevoie de o economie scientointensivă”, rostită în ședința Senatului ASEM cu prilejul acordării titlului onorific de Doctor Honoris Causa al instituției noastre.

Este binecunoscut faptul că știința, tehnica, inovarea, utilizarea cunoștințelor, și până acum, de-a lungul timpurilor, au avut un rol important și și-au adus contribuția lor la dezvoltarea social-economică, în susținerea progresului economic la general. Totodată, societatea contemporană devine tot mai mult o societate bazată pe cunoaștere și informație, o societate a civilizației globale, informația devenind, de fapt, o resursă strategică și fundamentală, asemănător capitalului în societatea industrială, și cu un impact hotărâtor asupra dezvoltării și prosperității oricărei națiuni. În societățile cele mai dezvoltate din punct de vedere economic folosirea

\* Gheorghe Duca. *Contribuții la societatea bazată pe cunoaștere (knowledge society)*. Colecția *Strategia schimbării*. Chișinău, editura „Știința”, 2007



intensivă a cunoașterii este apreciată ca principalul factor de progres. Anume din aceste considerente economia cunoașterii se identifică cu un nou stadiu de dezvoltare a economiei contemporane. În acest context, era și firesc, ca Consiliile Europene de la Lisabona (a.2000) și Barcelona (a.2002) să fixeze, după cum se știe, ca obiectiv țintă, transformarea Europei (Uniunii Europene) în cea mai competitivă și dinamică economie bazată pe cunoaștere din lume, capabilă să producă o creștere economică sustenabilă și o mai mare coeziune socială.

La fel, producerea de cunoștințe poate fi tratată ca un nou domeniu (subdomeniu) de activitate, or, fiind rezultatul unei activități umane, de cercetare și inovare, și având o valoare de piață, cunoștințele, ca orice bun economic, pot fi comercializate în cadrul pieței. În calitate de cumpărători pot fi atât firmele private, cât și statul, ca reprezentant al intereselor și necesităților sociale. Evident că acesta va aborda problema accesului liber și gratuit la cunoștințe, va solicita elaborarea unor noi teorii economice, modificări substanțiale ale dreptului proprietății intelectuale și, posibil, modul de finanțare a cercetării: de la finanțarea intențiilor de cercetare spre procurarea (vânzarea) rezultatelor cercetării.

În acest context, acad. Gheorghe Duca consideră că promovarea unei societăți bazate pe cunoaștere,

de rând cu integrarea europeană și reintegrarea țării prin dezvoltare durabilă, democratizarea țării și dezvoltarea economiei inovaționale bazate pe implementarea tehnologiilor avansate, a unui management și marketing performant, constituie un obiectiv prioritar pentru viitorul țării noastre. Totodată, autorul menționează că „orientarea Republicii Moldova către „noua economie” și către „societatea cunoașterii” va rămâne o dorință nerealizată atâta timp, cât nu se iau măsuri hotărâte pentru promovarea unei politici de stat în domeniul științei” (p.107), or, „domeniul științei și tehnologiei reprezintă sursa principală de progres în toate domeniile de activitate umană” (p.91). Aceasta este foarte important pentru Republica Moldova, sectorul industrial al țării fiind caracterizat prin „orientarea spre modernizare tehnologică, bazată pe importuri de tehnologie, substituirea surselor interne de tehnologii și echipamente cu cele din import; reducerea numărului specialiștilor și „învechirea” cunoștințelor acestora” (p.92). În această ordine de idei, nu putem să nu fim de acord cu Domnia sa referitor la problemele-cheie care se cer a fi soluționate în vederea restructurării sistemului național de cercetare și transfer tehnologic, acestea fiind (p.104-106):

1. Valorificarea cercetării în economie.
2. Integrarea efectivă a cercetării din Republica Moldova în cercetare pe plan internațional.
3. Menținerea și dezvoltarea resurselor umane.

Trebuie să recunoaștem, că măsurile concrete de rezolvare a acestor probleme, menționate încă în anul 2005, au constituit temelia programului vast de modernizare a sferei științei în țara noastră în ultimii ani, făcând ca știința să exercite funcții mult mai diverse și ample în societatea noastră, precum cea cultural-socială (fiind parte integrantă a culturii societății), educațională (influențând decisiv nivelul de educație – de la cel superior la cel primar), economică (asigurând un nivel avansat al dezvoltării economice) (p.84).

Evoluția Republicii Moldova spre societatea informațională este tot mai mult însoțită de pătrunderea virtualității în toate domeniile de activitate umană și în țara noastră, inclusiv educație și cercetare, apar și noi forme de desfășurare a afacerilor. Drept factor principal de stimulare a utilizării noilor tehnologii informaționale și comunicaționale poate fi considerată concurența tot mai acerbă pe piață între întreprinderi și statele lumii, situație în care informația devine o sursă importantă de avantaje concurențiale. În același timp, lipsa unor resurse informaționale adecvate, calitatea proastă

a acestora pot avea un impact negativ direct asupra poziției întreprinderilor pe piață și competitivității acestora.

În acest context, acad. Gheorghe Duca consideră că obiectivul major al edificării societății informaționale în țara noastră pentru perioada următoare constă în reducerea decalajului între nivelul de informatizare în Moldova față de nivelul țărilor dezvoltate ale lumii și asigurarea dezvoltării durabile în contextul noii economii, a proceselor și activităților intelectual intensive (p. 25). Drept soluții mai importante sunt considerate creșterea gradului de utilizare a tehnologiilor și serviciilor informaționale în economie, dezvoltarea infrastructurii de telecomunicații, realizarea de investiții în capitalul uman, în educație, în dezvoltarea abilităților de activitate a cetățenilor în condițiile economiei cunoașterii și a informației etc. (p.25-26).

Apreciind utilizarea cunoștințelor ca mijloc de producție drept o trăsătură definitorie a societății informaționale și societății bazate pe cunoaștere (p.85), autorul menționează că aceasta nu se va putea realiza dacă nu se vor asigura resurse umane foarte calificate. Investiția în educație și în formarea oamenilor este privită ca cea mai rentabilă pentru dezvoltarea unei societăți pe termen lung. De aceea, instituțiile de învățământ și educație, precum și cele de cercetare științifică trebuie privite de guvernarea actuală ca instituții strategice pentru destinul național, ca „forța motrice a societății cunoașterii” (p.85).

Trebuie să menționăm aici, că noua economie acordă o importanță deosebită lucrătorilor competitivi, iar educația și instruirea devin o sursă certă a avantajului competitiv pentru orice persoană. Iată de ce, constituirea unei societăți bazate pe cunoaștere impune formarea de noi aptitudini, competențe, capacități.

În acest sens, și universitățile trebuie să conștientizeze, că studentul din secolul XXI este diferit de studentul din generațiile anterioare. El solicită relații de parteneriat cu profesorii, metode interactive de instruire, sisteme on-line de comunicare student-profesor. El trebuie să-și formeze abilitatea de a înțelege și de a accepta diferențele culturale, de a gândi critic, de a aborda problemele dintr-o perspectivă globală, de a lucra în cooperare, de a fi capabil să-și schimbe stilul de viață și obiceiurile de consum, astfel încât să asigure și protecția mediului ambiant etc.

Universitățile trebuie să realizeze și faptul, că educația nu mai are frontiere. Ea devine una

transnațională. Iată de ce, se impune necesitatea promovării unei universități inovative globale, a cărei misiune să vizeze asigurarea calității educației și numeroase oportunități pentru studenți. În acest context, „învățământul nu poate exista fără știință, iar știința nu are sorți de izbândă fără învățământ”, menționează președintele Academiei (p.85).

Considerând că integrarea europeană este o prioritate externă, dar mai cu seamă o strategie internă care presupune modernizarea țării în toate domeniile (p.33), autorul lucrării de referință menționează, că dezvoltarea economiei inovaționale trebuie să fie partea dominantă a strategiei de integrare europeană. „O economie de piață funcțională – iată ce trebuie să constituie scopul final al dezvoltării economice. Aceasta presupune, în primul rând, armonizarea legislației naționale cu cea europeană, liberalizarea economiei autohtone, diversificarea piețelor de desfacere, utilizarea realizărilor științifice ale savanților moldoveni în agricultură, în industria

alimentară, prelucrătoare și ușoară, în industria farmaceutică și în sfera energetică”. În acest context, președintele A.Ș.M. consideră ca ceva axiomatic faptul că „fără o dezvoltare economică durabilă nu poate fi vorba despre prosperarea societății” (p.74).

În încheiere, doresc să constat următoarele: chiar dacă obiectivele stabilite la Lisabona în anul 2000 s-au dovedit a fi prea ambițioase până și pentru statele dezvoltate ale Uniunii Europene, este clar tuturor, că promovarea cercetării – dezvoltării – inovării și a fundamentelor unei societăți informaționale bazate pe cunoaștere, alături de educație, rămâne o condiție obligatorie și pentru Republica Moldova.

Să-i dorim D-lui președinte Gheorghe Duca inspirație și noi succese pe viitor, astfel ca Academia de Științe să devină cu adevărat acel „...arc în stare să ridice din genunchi economia țării și să-i readucă populației încredere într-un viitor mai fericit”, precum a menționat Domnia sa în unul din interviurile inserate într-un capitol aparte în carte.



*Icoana Imparatesca Maica Domnului cu pruncul.  
1813. Din colecțiile Muzeului Național  
de Arte Plastice*



*Icoana de Tampla. Arhanghelul Mihail călcând  
diavolul în picioare. XVII. Din colecțiile Muzeului  
Național de Arte Plastice*